

โรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัด
ลำพูน

Elderly School: Form and Welfare of the Elderly of the Temple and Community
of Lamphun Province

พระครูสิริสุตานุยุต, ผศ.ดร. Asst.Prof. Dr. Phrakhrusirisutanuyut

พระใบฎีกาธวัชชัย ไชยวุฒิ Phrabaidika Tawatchai Chaiwoot

เสนห์ ใจสิทธิ์ Sane Jaisit

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Lamphun Sangha College

saman2507@gmail.com

Haripunchai Review 13/10/2022

Haripunchai Review 10/12/2565

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน 2) ศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน และ 3) นำเสนอรูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดลำพูน การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า

1) กระบวนการและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน มีกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การวางแผนการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ การกำหนดโครงสร้างและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ การกำหนดโครงสร้างการเรียนการสอน การพัฒนาโรงเรียน การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลและการวิเคราะห์ผลการดำเนินการ

2) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน คือ การจัดสวัสดิการทั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และกิจกรรมต่างๆ การจัดสวัสดิการชมรมให้ผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมอาสาป็น

สุข กองทุนขยะบุญ ชมรมฌาปนกิจสงเคราะห์ และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยวัดและชุมชน และการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ

3) รูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดลำพูน มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) การสังคมสงเคราะห์ เป็นการบูรณาการร่วมกันในการช่วยเหลือผู้สูงอายุของวัดและชุมชนโดยการให้ความรู้ การสร้างกิจกรรมช่วยเหลือเป็นรายบุคคล การสร้างอาชีพและรายได้ ชมรมฌาปนกิจสงเคราะห์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ และกิจกรรมเตรียมตัวก่อนตาย 2) การพัฒนาสวัสดิการด้านสุขภาพะ อันได้แก่ ทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา และการพัฒนาสวัสดิการด้วยการเผยแพร่ธรรมะ เช่น การเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญ การทำบุญ 9 วัด การจัดกิจกรรมธรรมะสัญจร

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้สูงอายุ, รูปแบบ, การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

Abstract

This research article objectives to: 1)study the process and management of elderly schools in Lamphun Province, 2)study the welfare management for the elderly of temples and communities in Lamphun Province, and 3)present the model and welfare management for the elderly of temples and communities of the Elderly Schools is Lamphun Province. This study was a qualitative research by having the key informants were 15 people.

The findings are as follows:

1) The process and management of the elderly schools in Lamphun Province there were various processes, including the policy, the elderly schools action planning, structuring and managing of the elderly schools, teaching and learning structures formulation, school development, elderly schools management and monitoring, evaluating and performance analysis.

2) The welfare management for elderly of temples and communities in Lamphun Province was to provide the welfare management both the elderly schools, Elderly Club and various activities. The welfare club management for the Elderly, including the happy sharing activities, the waste merit fund, the Funeral Welfare Club

and the Quality of Life Development Center and the Elderly Occupation Promotion. The elderly welfare management by temples and communities and network management for the elderly.

3) The model and welfare management for the Elderly of temple and communities in Lamphun Province there were 2 models, including 1) Social work was an integrated way to help the elderly of the temples and the communities by providing knowledge, creating activities to help individuals, building for careers and income. The Funeral Welfare Club was to improve the quality of life and promoting careers for the elderly and preparatory activities before death. 2) The development of health welfare, including the physical, mental, social and intellectual aspects. And the development of welfare by propagating Dhamma, such as to go to the temples on important days such as making merit at 9 temples, Dhamma Travelling Activities.

Keywords: Elderly Schools, Model , Welfare Management for the Elderly

บทนำ

ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ซึ่งมีประชากรสูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุในสังคมไทยมีสาเหตุหลักเนื่องมาจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์อย่างรวดเร็วทำให้เกิดการเพิ่มจำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุและส่งผลกระทบต่อสังคมและระบบเศรษฐกิจตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรของประเทศในอนาคต วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอันเป็นผลมาจากความเสื่อมและความสามารถในการทำหน้าที่ลดลง ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ (พวงนรินทร์ คำปุก, 2558 : หน้า 141) จากข้อมูลตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) กล่าวว่าในช่วงปี พ.ศ. 2554 จำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population ageing) เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว การเข้าสู่ภาวะประชากรผู้สูงอายุจะมีผลต่อสภาพทางสังคม ภาวะเศรษฐกิจ และการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553 : หน้า 1) อัตราการเพิ่มของจำนวนผู้สูงอายุ ในที่สังคมกำลังเปลี่ยนแปลงอย่าง

รวดเร็วนั้นย่อมเป็นผลให้สังคมมีภาระที่ต้องดูแลเพิ่มขึ้น ในเรื่องการดูแลรักษาพยาบาล การรักษาสุขภาพอนามัย เงินสวัสดิการ เงินบำเหน็จบำนาญ การจัดบริการด้านที่พักอาศัย รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ (สุรกุล เจนอบรม, 2534 : หน้า 3) นอกเหนือจากปัญหาข้างต้นแล้วภาวะความสูงอายุก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทั้ง ในเชิงร่างกาย จิตใจ และสถานภาพทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งกีดกั้นกีดกันให้ผู้สูงอายุต้องกลายมาเป็นผู้ต้องการพึ่งพิงสถาบันทางสังคมต่าง ๆ อาทิ รัฐ ชุมชน ครอบครัว องค์กรอิสระ และองค์กรภาคเอกชน ทั้งในด้านสินค้าและบริการทางสังคม (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2544 : หน้า 10) ตลอดถึงสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ที่รอการจัดสรรรอรับการช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ทำให้เห็นว่าสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มเรื่อย ๆ โดยสวัสดิการที่รัฐจัดสรรอาจจะไม่ทั่วถึงและเพียงพอต่อการดำรงชีพในยุคปัจจุบัน และในอนาคตผู้สูงอายุในอนาคตจำเป็นที่จะต้องหันมาพึ่งพาตนเอง โดยการพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ และการสร้างทางเลือกในการพึ่งพาตนเองอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ เป็นกระบวนการจัดสรรทรัพยากรภายใต้เงื่อนไขทางสังคมให้เกิดประสิทธิภาพด้วยการสร้างหน่วยปฏิสัมพันธ์ย่อย (มนตรี ประเสริฐรุ่งเรือง, 2547 : หน้า 9) ผู้สูงอายุในอนาคตจะมีบริบทแตกต่างจากในปัจจุบัน โดยเมื่อผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้ย่อมทำให้ผู้สูงอายุมีอิสรภาพในการกำหนดชีวิตในแบบของตนเอง (World Health Organization, 2021) จากปฏิญญาผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2542 รัฐบาล องค์กรเอกชน ประชาชน และสถาบันต่าง ๆ ได้เห็นถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ จึงเสนอให้ตระหนักถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้สูงอายุ ซึ่งได้ทำประโยชน์ในฐานะ "ผู้ให้" แก่สังคมมาโดยตลอด จึงควรได้รับผลในฐานะเป็น "ผู้รับ" จากสังคมด้วย ปฏิญญาผู้สูงอายุไทยจึงเป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิซึ่งได้กำหนดสาระสำคัญไว้ 10 ข้อ (กรมกิจการผู้สูงอายุ (ผส.), 2553 : หน้า 2)

โรงเรียนผู้สูงอายุ จึงเป็นรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุจะเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุสนใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุจะได้แสดงศักยภาพ โดยการถ่ายทอดภูมิความรู้ประสบการณ์ ที่สั่งสมแก่บุคคลอื่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาให้คงคุณค่าคู่กับชุมชนโรงเรียน ผู้สูงอายุหลายแห่งตั้งขึ้นโดยใช้อาคารเรียนเก่าของโรงเรียนที่เลิกกิจการหรือตั้งอยู่ในชุมชนผู้สูงอายุ ภายในวัด บางแห่งใช้บ้านของผู้ริเริ่มก่อตั้งเป็นสถานที่ดำเนินการการจัดตั้งโรงเรียน

ผู้สูงอายุในระยะแรก อาจเป็นเพียงการรวมกลุ่มพบปะพูดคุยกัน แล้วจึงค่อย ๆ มีรูปแบบชัดเจนขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลายตามความต้องการของผู้สูงอายุ หรืออาจเป็นการขยายกิจกรรมจากที่มีการดำเนินการอยู่แล้ว เช่น ศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม (ศาลาสร้างสุข) ศูนย์สามวัย ธนาคารความดี โรงเรียนชราบาล เป็นต้น โรงเรียนผู้สูงอายุสามารถมีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ ความต้องการของผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ จะกำหนดตารางกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ไว้ชัดเจน ระยะเวลาเปิดเรียนอาจเป็นตลอดปีหรือเปิดเป็นช่วงเวลาตามหลักสูตรที่จัดอบรม ส่วนใหญ่จะจัดกิจกรรมสัปดาห์ละ 1 วัน ซึ่งจะเห็นถึงความสำคัญต่อการจัดการและแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุ แนวทางการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของของผู้สูงวัย การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นการเรียนรู้การจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ ของกลุ่มผู้สูงอายุ และคนทุกกลุ่มวัย ในการดูแลสุขภาพของตนเอง เพื่อยืดระยะเวลาการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจาก ภาวะการเสื่อมถอยของสภาพร่างกาย รวมทั้งลดภาวะพึ่งพิงวัยแรงงานในระดับครอบครัว และสังคม

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการและวางแนวทางในการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุ ผ่านกระบวนการและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน เสนอรูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตัวเองได้ตามอัตภาพและไม่เป็นภาระแก่ผู้อื่น และสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ความรู้สู่การพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ซึ่งจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัด

ลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และลงพื้นที่สัมภาษณ์ในภาคสนาม โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

- 1) ทำการศึกษาและคัดเลือกโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีการจัดการอย่างเป็นรูปธรรมของจังหวัดลำพูน 2)

ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนพระสงฆ์ ประชาชน และองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์แนวคิด หลักการ ความเป็นมา กระบวนการ การจัดการ และรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชน รวมถึงโรงเรียนผู้สูงอายุ ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย และ4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญคือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา กระบวนการ การจัดการ และรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชน รวมถึงโรงเรียนผู้สูงอายุ ในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปเป็นกรณีตัวอย่างในการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายสำคัญ

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนพระสงฆ์ ประชาชน และองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุของจังหวัดลำพูน เพื่อให้เห็นแนวคิด หลักการ ความเป็นมา กระบวนการ การจัดการ และรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชน รวมถึงโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 15 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวិเคราะห์และการมีส่วนร่วมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย ซึ่งการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญ ได้แก่ การสัมภาษณ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับ ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนพระสงฆ์ ประชาชน และองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือการวิจัยดังนี้

- 1) การศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาแนวคิด หลักการ ความเป็นมา กระบวนการ การจัดการ และรูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชน รวมถึงโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 2) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือวิจัย

3) กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และสร้างเครื่องมือการวิจัย

4) สร้างเครื่องมือวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้ 1) แนวคิด หลักการ และการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นอย่างไร 2) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรูปแบบอย่างไร 3) โรงเรียนผู้สูงอายุของท่าน มีกระบวนการและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ อย่างไร 4) รูปแบบและการจัดสวัสดิการโรงเรียนผู้สูงอายุโดยวัดและชุมชน ควรมีลักษณะอย่างไร และ 5) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ จากผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม เพื่อนำใช้ในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

2) การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตัวแทนพระสงฆ์ ประชาชน และองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ ในจังหวัดลำพูน

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) พร้อมทั้งนำเสนอโดยวิธีการพรรณนาอ้างอิงคำพูดบุคคล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องโรงเรียนผู้สูงอายุ : รูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชน จังหวัดลำพูนสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยข้อที่ 1 กระบวนการและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน มีดังนี้

(1) การกำหนดนโยบายโรงเรียนผู้สูงอายุ มีแนวคิดมาจากสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เล็งเห็นว่าจะมีมาตรการใดที่จะรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อในด้านอื่น ๆ ตามมา ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงเล็งเห็นปัญหาดังกล่าวและได้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น (2) การวางแผนการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ การวางแผนการดำเนินการได้ดำเนินการร่วมกับชมรมผู้สูงอายุในตำบลและในหมู่บ้าน เพื่อเป็นทีมงานในการ บูรณาการความรู้และวิถีปฏิบัติในการที่จะจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นมา ในบางพื้นที่วิจัยได้มีการเชิญผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการร่างหลักสูตรมาดำเนินการจัดทำหลักสูตรด้วย ซึ่งขั้นตอนหรือกระบวนการในการวางแผนการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดทำโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติ ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ การเตรียมหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ และการรับสมัครผู้สูงอายุ (3) การกำหนดโครงสร้างและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่า การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุจะทำในรูปของคณะกรรมการบริหาร โดยที่จะมีการให้ตัวแทนคณะกรรมการผู้สูงอายุของแต่ละชุมชนเป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ให้การสนับสนุนเรื่องของสถานที่งบประมาณบางส่วน และงบบุคคลบางส่วนยังมาจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ในการบริหารจัดการโรงเรียนที่สำคัญ คือ 1) การจัดการด้านหลักสูตร ซึ่งจะเน้นไปที่กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกกำลังกาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม 2) การกำหนดโครงสร้างการบริหาร ประกอบไปด้วยโครงสร้างคณะกรรมการบริหาร และโครงสร้างคณะกรรมการนักเรียน 4) การกำหนดโครงสร้างการเรียนการสอน มีกระบวนการการก่อตั้ง การเตรียมตัว และการกำหนดหลักสูตร 5) การพัฒนาโรงเรียน เป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนามุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งการพัฒนาโรงเรียน โดยส่วนใหญ่ขึ้นกับบริบทของแต่ละชุมชนเป็นสำคัญ กระบวนการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุมีกระบวนการ คือ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ 6) การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะเรื่องของการเงินการบัญชี เป็นส่วนสำคัญทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ประสบความสำเร็จ และสามารถดำเนินการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ได้แก่ การจัดการด้านการเงินและบัญชี การจัดการด้านบุคลากร และการจัดการด้าน

วิทยากร 7) การติดตามประเมินผลและการวิเคราะห์ผลการดำเนินการ มีการติดตามประเมินผลการดำเนินการทั้งในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการดำเนินงานทั่วไป

ผลการวิจัยข้อที่ 2 การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน มีดังนี้ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน มีการจัดสวัสดิการอยู่ 4 อย่าง คือ (1) การจัดสวัสดิการเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ จะเป็นในรูปแบบของการจัดสวัสดิการทั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และกิจกรรมต่าง ๆ โดยโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งวัดและชุมชนจะมีบทบาทสำคัญในการร่างหลักสูตรและดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (2) การจัดสวัสดิการชมรมให้กับผู้สูงอายุ พบว่า มีชมรมผู้สูงอายุทั้งในระดับชุมชนและในระดับตำบลที่มีการขับเคลื่อนสวัสดิการผู้สูงอายุ ชมรมจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเป็นส่วนมาก เช่น การทำบุญ การออกกกำลังกาย การเยี่ยมผู้ป่วย การทำกิจกรรมร่วมกับเทศบาล เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ ใช้วัดเป็นสถานที่ในการรวมตัว พระสงฆ์มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรม เช่น กิจกรรมอาสาป้อนสุข กองทุนขยะบุญ และพบว่าการจัดสวัสดิการในรูปแบบของชมรมฉาบกิจสงเคราะห์ มุ่งเน้นการช่วยเหลือค่าจัดการศพหลังจากผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกถึงแก่กรรม เงินที่ใช้ในการดำเนินการกองทุนฉาบกิจได้มาจากการเก็บค่าสมาชิกและการเก็บค่าทำศพรายบุคคล และบทบาทสำคัญของวัดอีกประการหนึ่ง คือ การใช้วัดเป็นศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โดยให้ผู้สูงอายุได้เข้ามาทำกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพภายในวัด และยังพบว่ามีการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยการให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายร่วมกัน (3) การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยวัดและชุมชน พบว่าบทบาทสำคัญของวัดในการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนคือ การสร้างกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุที่เข้าร่วมจะมีความรู้เกี่ยวกับอาชีพเพื่อนำไปต่อยอดได้ เช่น การทำไม้กวาด การจักสาน เป็นต้น อันเป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุทางหนึ่งด้วย (4) การจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ พบว่ามีการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ เป็นกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ เพื่อสร้างการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่มีความหลากหลาย ซึ่งเครือข่ายผู้สูงอายุในระดับตำบลมีการรวมตัวกันมาจากชมรมผู้สูงอายุในระดับหมู่บ้าน บูรณาการการดำเนินงานเครือข่ายร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยข้อที่ 3 รูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดลำพูน ได้แก่ รูปแบบการจัดสวัสดิการที่ถือได้ว่ามีประสิทธิภาพและสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างมากนั้นจำเป็นที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ กระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นโดยอาศัยกำลังสำคัญของชุมชน จากการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดสวัสดิการมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

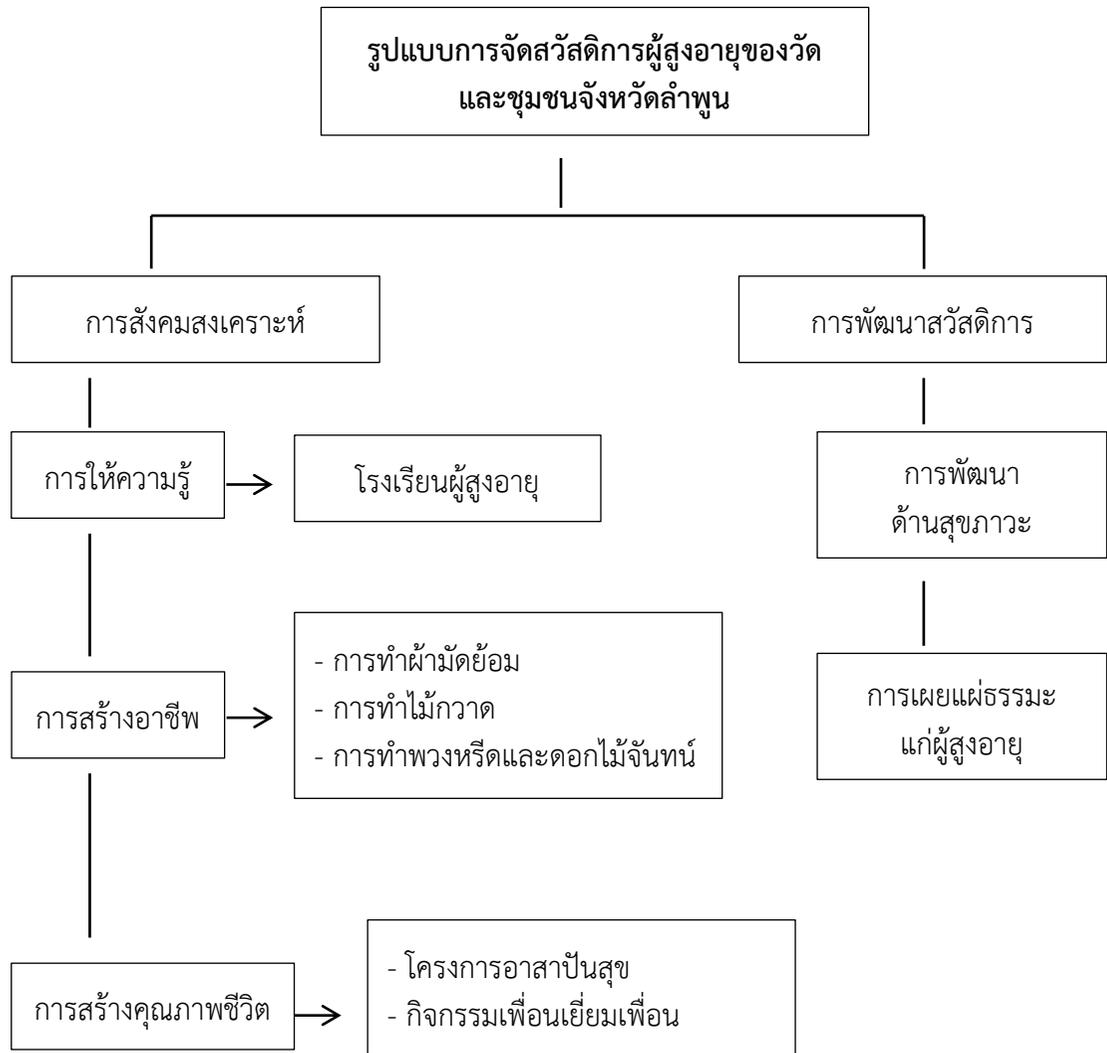
1) รูปแบบการสังคมสงเคราะห์ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเชิงสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้ สวัสดิการต่างๆ ที่จัดให้กับผู้สูงอายุนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุเอง ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กศน.ตำบล ชมรม องค์กรชุมชน ต่างก็ถือว่าเป็นภารกิจหนึ่งในการที่จะสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้สูงอายุผ่านกระบวนการของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ซึ่งการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนก็ถือได้ว่าเป็นบทบาทสำคัญที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงการบูรณาการร่วมกันในการช่วยเหลือผู้สูงอายุของวัดและชุมชน มีดังนี้ 1.1 การให้ความรู้ โรงเรียนบางแห่งได้อาศัยกำลังหลักสำคัญจากพระสงฆ์ในการช่วยขับเคลื่อนในเรื่องของการร่างหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การดำเนินกิจกรรม และแม้กระทั่งผู้สูงอายุเรียนจบ ก็อาศัยพระสงฆ์และวัดเป็นผู้ดำเนินการร่วม ในความเข้มแข็งของการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุโดยวัดและชุมชน จึงเป็นความเข้มแข็งหนึ่งที่ภาครัฐได้เล็งเห็นและได้ยกฐานะของโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นเป็นศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ 1.2 การสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ โดยวัดและชุมชนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ โดยกิจกรรมที่ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของการขายขยะ หรือกองทุนขยะบุญ โดยการให้ผู้สูงอายุนำขยะมาขายให้กับกองทุน ซึ่งผู้สูงอายุนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นนักเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุก็ได้ แต่เป็นผู้สูงอายุโดยทั่วไปก็สามารถนำขยะมาขายได้ รายได้จากการขายขยะจะกลับไปในรูปแบบของการทำบุญร่วมกันของผู้สูงอายุในแต่ละกิจกรรมที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตรของโรงเรียน ซึ่งผู้สูงอายุจะได้รับสวัสดิการในรูปแบบของบุญแทนรูปของเงินทองทรัพย์สิน โดยการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของโรงเรียนผู้สูงอายุเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะพากันไปเยี่ยมทั้งที่บ้านและโรงพยาบาล มีการมอบสินน้ำใจเล็กน้อยเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับผู้ป่วยด้วย 1.3 การสร้างคุณภาพชีวิต การจัดสวัสดิการรูปแบบสังคมสงเคราะห์อีกประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่เป็ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ วัด และชุมชน จะเป็นพลังขับเคลื่อนที่ช่วยให้การดำเนินการสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดังกล่าวประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะมุ่งเน้นที่การสร้างคุณภาพชีวิตให้กับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสและผู้ป่วยเป็นสำคัญ ได้แก่ 1) โครงการอาสาป็นสุข เป็นโครงการหนึ่งของการจัดสวัสดิการแบบสังคมสงเคราะห์ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ซึ่งชมรมอาสาป็นสุขตำบลอุโมงค์ เกิดจากการรวมตัวกันของจิตอาสาของประชาชนตำบลอุโมงค์ มีบทบาทในการร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล สังคม และชุมชน ด้วยความเต็มใจ และพร้อมให้บริการ ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม 2) กิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีการสังคมสงเคราะห์ด้วยเช่นกัน ฐาน

ความคิดของการจัดกิจกรรมนี้มาจากการที่ผู้สูงอายุในชุมชนที่มีจำนวนมากและส่วนใหญ่แล้วเป็นผู้สูงอายุติดบ้าน กล่าวคือเป็นผู้สูงอายุที่ไม่ค่อยออกไปพบปะผู้คน ไม่เข้าสังคม เป็นผู้สูงอายุที่มีแต่เลี้ยงลูกหลานอยู่บ้าน ซึ่งผู้สูงอายุประเภทนี้มีจำนวนมากและบางส่วนก็เป็นผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสด้วย จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุประเภทหลังนี้ไม่กล้าที่จะเข้าสังคม ด้วยความเกรงว่าจะไม่มีผู้ที่ยากจะพูดคุยด้วย จึงกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุเหล่านี้เกิดความเหงาเศร้าซึมและอาจกลายเป็นผู้ป่วยซึมเศร้าในที่สุด

2) รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ มีดังนี้ 2.1 การพัฒนาสวัสดิการด้านสุขภาพะ มีการพัฒนาสุขภาพะของผู้สูงอายุ ซึ่งสุขภาพะมีอยู่ 4 ประการ คือ 1) การพัฒนาสุขภาพะทางกาย การพัฒนาสุขภาพะของผู้สูงอายุเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการใช้ชีวิตบั้นปลาย ซึ่งสุขภาพะที่ดั้นจำเป็นที่จะต้องสร้างขึ้นจากการมีสุขภาพกายที่ดีก่อน ซึ่งการมีสุขภาพกายที่ดีนั้นจะประกอบไปด้วยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ช่วยให้ร่างกายแข็งแรง จิตใจแจ่มใส และป้องกันโรคได้ กินอาหารที่ถูกต้อง 2) การพัฒนาสุขภาพะทางจิตใจ หมายถึง การมีสุขภาพจิตที่ดี มีความสบายใจ มีอารมณ์สดชื่น ร่าเริง แจ่มใส นอนหลับดี ไม่มีความเครียดวิตกกังวล ความคิดฟุ้งซ่าน อารมณ์ซึมเศร้าหรือความคิดอยากฆ่าตัวตาย ซึ่งการพัฒนาสุขภาพะทางจิตใจส่วนใหญ่แล้วจะใช้กิจกรรมเป็นส่วนช่วยที่สำคัญ 3) การพัฒนาสุขภาพะทางสังคม เป็นการที่ผู้สูงอายุได้อยู่ร่วมกัน ด้วยดีกับผู้อื่น ทั้งในครอบครัว ชุมชน และวงสังคมต่างๆ โดยมีความรักใคร่ กลมเกลียว เอื้ออาทรและช่วยเหลือกัน รวมทั้งการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ซึ่งการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านสังคมนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วจะเกิดขึ้นในโรงเรียนผู้สูงอายุและชมรมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกถึงควมมีจิตอาสา การช่วยเหลือผู้อื่น 4) การพัฒนาสุขภาพะทางปัญญา ในที่นี้หมายถึงการมีความสงบสุขหรือสันติสุขภายในด้วยการมีสติ และปัญญาสมบูรณ์ มีความฉลาดรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ เข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เข้าถึงความดีงาม ถูกต้อง มีคุณธรรม และไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งการพัฒนาสวัสดิการในด้านนี้จะเป็นการใช้กิจกรรมเข้ามาซึ่งบทบาทสำคัญจะเป็นในส่วนของวัดที่เป็นผู้ดำเนินการเป็นสำคัญ 2.2 การพัฒนาสวัสดิการด้วยการเผยแผ่ธรรมะ การจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุโดยวัดและชุมชนที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุ ส่วนหนึ่งเป็นการให้กิจกรรมะในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งในสังคมชมบพทนั้นผู้สูงอายุจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา การนำกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุก็นับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งรูปแบบ

การพัฒนาสวัสดิการในส่วนของการประยุกต์ใช้หลักการเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน เป็นกระบวนการหนึ่งในการจัดสวัสดิการแบบองค์รวมให้กับผู้สูงอายุเพื่อให้มีศักยภาพในการดำเนินชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้



ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 กระบวนการและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน พบว่า การดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุจะเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ มีผู้สูงอายุของแต่ละชุมชนเข้าไปเป็นตัวแทนคณะกรรมการเพื่อบริหารโรงเรียน การร่างหลักสูตรผู้สูงอายุมีส่วนในการกำหนดหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีประธานมาจากการคัดเลือกผู้สูงอายุของแต่ละชุมชนเข้ามาได้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการในการร่างหลักสูตร มีผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม ผู้อำนวยการกองการศึกษาฯ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนที่เกษียณอายุราชการ เป็นผู้ที่ยกย่องให้คำแนะนำต่างๆ ผู้เรียนสามารถที่จะเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ และเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ เช่น การพัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกกำลังกาย การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีความสนุกสนานในกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา สนามชัยสกุล (2557 : หน้า ก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” การจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ที่ผู้สูงอายุชื่นชอบ สนุกสนาน นักเรียนมีความสามัคคีร่วมมือกันในการทำกิจกรรมดี นำอาหารมารับประทานร่วมกัน แบ่งปันกัน เป็นศูนย์กลางในการสืบสานวัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญา ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้สูงอายุได้มีการทำกิจกรรมในสิ่งที่ตนสนใจก็จะมีความสุข สนุกสนาน เป็นผู้ที่มีความสุขขึ้นแจ่มใส และนำมาซึ่งความมีสุขภาพที่ดี มีกำลังใจในการใช้ชีวิต และมีความมุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนอย่างเต็มความสามารถ

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน มีวัดเป็นผู้ที่มีบทบาทในเรื่องของสถานที่ วิทยากร และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ พระสงฆ์จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ศาสนพิธี เป็นต้น การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุประสบความสำเร็จและสามารถเป็นที่พึงให้กับผู้สูงอายุได้ในเรื่องของการจัดการฌาปนกิจสงเคราะห์ ในรูปของเงินทำบุญศพ หรือทำกิจกรรมเพื่อหารายได้เข้ากลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ด้วย เช่น ผ้าป่าชยะ ขยะบุญ ธนาคารความดี เป็นต้น ผู้สูงอายุจะมีการรวมตัวกันเพื่อออกกำลังกายโดยใช้บริเวณวัดหรือพื้นที่สาธารณะของชุมชน การนำเอาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น ท่าฟ้อนรำ การตีกลอง ตบมะผาบ การฟ้อนเจิง เป็นต้น มาเป็นส่วนประกอบทำทางใน

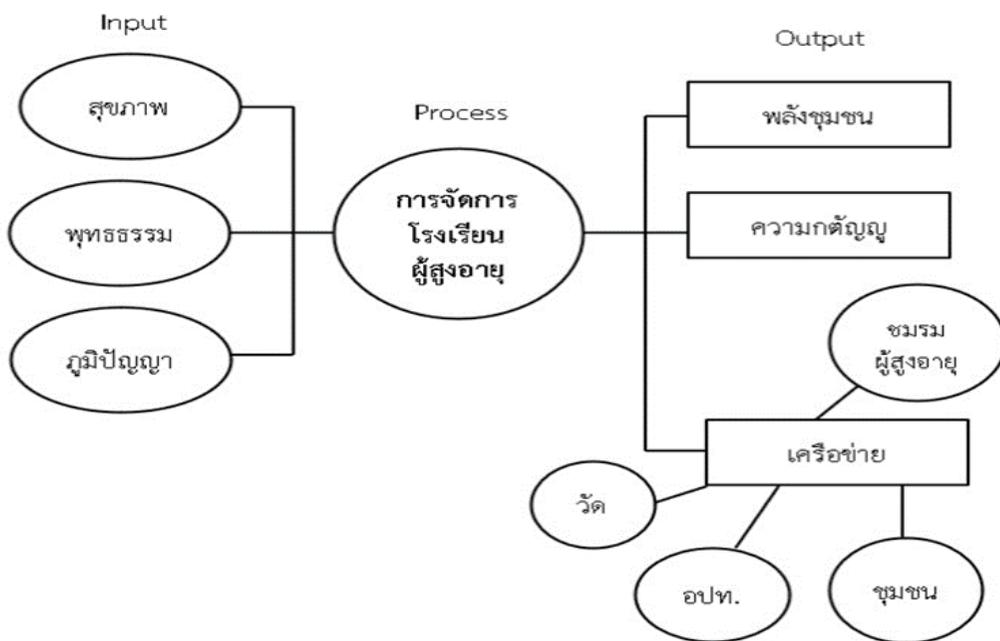
การออกกำลังกายวัดยังได้สอนให้ผู้สูงอายุได้มีการปฏิบัติธรรม สวดมนต์ เจริญสมาธิภาวนา เพื่อสร้างความสงบให้กับจิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณถ พรหมศวร และ ศุภรนิช วสุกาญจนเวช, (2557 : หน้า ก) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โรงเรียนผู้สูงอายุ มุมมองตามบริบทชุมชนท้องถิ่น สุรินทร์” การวิจัยพบว่า หลักที่ใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียน คือ 3 อ. ได้แก่ อาหารได้มีการนำอาหารมาจากบ้านมาร่วมรับประทานด้วยกัน และมีจิตอาสาทำอาหารกลางวันเพิ่มให้ การปลูกผัก ออกกำลังกาย และด้านอารมณ์ มีกิจกรรมสันทนาการ การทำสมาธิ สวดมนต์ มีการเชิญวิทยากรจากหน่วยงานข้างนอกมาสอนให้ความรู้ เจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุข มาให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ หน่วยงานภาครัฐให้ความรู้เรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ พบ.ผู้สูงอายุ มีกิจกรรมการปลูกผักตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 3 รูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดลำพูน รูปแบบการจัดสวัสดิการมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาสวัสดิการ มุ่งเน้นการสร้างรายได้ การดูแลสุขภาพ และการทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกาย การดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุโดยวัดและชุมชน มีการสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กร หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจในการใช้ชีวิตประจำวัน การดูแลสุขภาพ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้สูงอายุให้มีศักยภาพ การสร้างอาชีพโดยการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุ เน้นไปที่การมีส่วนร่วมจากองค์กรภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งในเรื่องของงบประมาณ การบริหารจัดการ การอำนวยความสะดวก ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการโดยส่วนมากแล้วจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช (2561 : หน้า ก) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช : กรณีศึกษา ศพอส. จำนวน 26 ศูนย์” ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีกิจกรรมด้านการศึกษาแก่ผู้สูงอายุที่มีความสนใจ การส่งเสริมอาชีพและรายได้สำหรับผู้สูงอายุ การประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ โครงการโรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมด้านสังคมและนันทนาการ กิจกรรมด้านอาชีพ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย กิจกรรมถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการจัดให้มีระบบข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่ กิจกรรมการให้คำปรึกษาหารือและการช่วยเหลือเกื้อกูลในลักษณะการให้บริการทางสังคม การสงเคราะห์การช่วยเหลือ กิจกรรมที่ส่งเสริมศักยภาพ

การดำเนินงานของผู้สูงอายุ และกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการอื่นๆ ของผู้สูงอายุ เช่น โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น

องค์ความรู้

โรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุรูปแบบหนึ่ง มีกระบวนการในการบริหารจัดการตั้งแต่การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุโดยความร่วมมือของชมรมผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุ หน่วยงานราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำงานเชิงบูรณาการจากทุกภาคส่วนเพื่อผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง ดังคำกล่าวที่ว่า “สูงวัยอย่างมีค่า ชราอย่างมีคุณภาพ” กระบวนการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นกระบวนการเชิงระบบที่มีปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ ระบบเครือข่ายจึงเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ เครือข่ายต่างๆ สามารถดำเนินงานร่วมกันอย่างบูรณาการเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับผู้สูงอายุ การสร้างเครือข่ายจิตอาสาเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมได้รับรู้ถึงความสำคัญของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และในท้ายที่สุดก็จะเกิดหัวใจของเครือข่ายผู้สูงอายุเรียกว่า “ 3 หัวใจของเครือข่ายเพื่อผู้สูงอายุ ” อันได้แก่ การสร้างความสุข การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี และการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ สรุปเป็นแผนผังดังนี้



องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

กระบวนการและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูน มีกระบวนการต่างๆ ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การวางแผนการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ การกำหนดโครงสร้างและการจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ การกำหนดโครงสร้างการเรียนการสอน การพัฒนาโรงเรียน การบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลและการวิเคราะห์ผลการดำเนินการ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนจังหวัดลำพูน มีการจัดสวัสดิการอยู่ 4 อย่างคือ การจัดสวัสดิการเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ จะเป็นในรูปแบบของการจัดสวัสดิการทั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุ และกิจกรรมต่างๆ การจัดสวัสดิการชมรมให้ผู้สูงอายุ ได้แก่ กิจกรรมอาสาป็นสุข กองทุนขยะบุญ ชมรมอาปนกิจสงเคราะห์ และศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยวัดและชุมชน และการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุ รูปแบบและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนของโรงเรียนผู้สูงอายุจังหวัดลำพูน รูปแบบการจัดสวัสดิการมีอยู่ 2 รูปแบบคือ 1) รูปแบบการสังคมสงเคราะห์ เป็นการบูรณาการร่วมกันในการช่วยเหลือผู้สูงอายุของวัดและชุมชนโดยการให้ความรู้ ผ่านกระบวนการของโรงเรียนผู้สูงอายุ การสร้างอาชีพ เช่น การทำผ้ามัดย้อม การทำไม้กวาด และการประดิษฐ์พวงหรีดและดอกไม้จันทน์ และการสร้างคุณภาพชีวิต ผ่านกิจกรรมโครงการอาสาป็นสุข และกิจกรรมเพื่อนเยี่ยมเพื่อน และ 2) รูปแบบการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ มีอยู่ 2 รูปแบบคือ การพัฒนาสวัสดิการด้านสุขภาวะ อันได้แก่ ทางกาย ทางจิตใจ ทางสังคม และทางปัญญา และการพัฒนาสวัสดิการด้วยการเผยแพร่ธรรมะ เช่น การเข้าวัดทำบุญในวันสำคัญ การทำบุญ 9 วัด การจัดกิจกรรมธรรมะสัญจร **ข้อเสนอแนะ ดังนี้** 1) การวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่รูปแบบของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของวัดและชุมชนเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงยังมีองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงควรที่จะมีการศึกษาวิจัยถึงการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุและโรงเรียนผู้สูงอายุ 2) การจัดตั้งและการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ จะต้องมีการศึกษาถึงบริบท ศักยภาพ และความเป็นไปได้ขององค์กรด้วยว่าสามารถดำเนินการตามพันธกิจได้หรือไม่ ซึ่งจากการวิจัยพบว่าโรงเรียนผู้สูงอายุบางแห่งนั้นดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามภารกิจที่ผู้บริหารท้องถิ่นกำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกรดำเนินการในระยะยาวได้ การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุต้องกำหนดหรือระบุให้ครอบคลุมประเด็นนโยบายสาธารณะ แผนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในกระบวนการทำงานควรเพิ่มบทบาทของวัดและชุมชนแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมบนฐานของบวร บ้าน วัด โรงเรียน

References

- กรมกิจการผู้สูงอายุ (ผส.). (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย.
- คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย.
- จินตนา สนามชัยสกุล. (2557). “รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลบ้านตัว อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์”. *รายงานการวิจัย*. เพชรบูรณ์ : คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- พวงนรินทร์ คำปุก. (2558). *ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลหัวม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย*. *บทความวิจัย*. เชียงราย : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มนตรี ประเสริฐรุ่งเรือง. (2547). “การสร้างทางเลือกทางสังคมของผู้สูงอายุรุ่นใหม่ในภาคอีสาน”. *คุณวินิพนธ์ปรัชญาคุณวิบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณาด พรหมศวร และ ศุภรนิช วสุกาญจนเวช. (2559). “โรงเรียนผู้สูงอายุ มุมมองตามบริบทชุมชนท้องถิ่น สุรินทร์” *การประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชมงคลสุรินทร์วิชาการ ครั้งที่ 8 วิจัยเพื่อประเทศไทย 4.0”*. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). *สวัสดิการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรกุล เจนอบรม. (2534). *วิทยาการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช.(2561). *รายงานผลการวิจัยการพัฒนาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช : กรณีศึกษา ศพอส. จำนวน 26 ศูนย์*
- World Health Organization. *Ageing and Life Course (4 October 2021)*. [ออนไลน์]. แหล่งอ้างอิง:http://www.who.int/ageing/active_ageing/en/ [5 กันยายน 2560].